

A játék öröme

Nem tudtam akkor, hogy a felsős lányok miért jártak sakkozni. Mi egész biztos miattuk vagy értük voltunk ott minden csütörtök este a tornaterem melletti por- és izzadságszagú szertárban, ahol a matracok, a skótszekrény repedezett bőre, a kiszáradt, muzeális futócipők, a fűzős focilabdák, amelyekbe valódi brazil gumibelső járt, mind-mind titokzatos ámulattal töltöttek el bennünket, ha valamelyik tornaórán be lehetett vagy be kellett menni, például néhány rohadtul nehéz medicinlabdáért, gumikötélért vagy sebtapaszért. Sakkozni viszont csakis a szertár hosszú, keskeny asztalánál lehetett, amelyre hajdanán nyolc sakktáblát rajzoltak valamilyen érdekes, marásos eljárással, úgyhogy külön felületnek érződött minden fehér és fekete négyzet.

Az előző év nyarán leszereltem a kosárlabdacsapatból, mert miféle center az, aki csak egyhetvenötre nőtt? Jöttek az újak, a fiatal mamlaszok, de legalább egy-két fejjel magasabbak, az első edzéseken még el lehetett koptorni előlük minden lepattanót, és ment a passz láb alatt és visszakézből meg palánkról is, de aztán megerősödtek és kiokosodtak, zártak és ugrottak, nagy, kajsa léptekkel futottak, ahogy azt kell. Emlékszem az utolsó há-

rompontos kosaramra, egészen az oldalvonalról dob-
tam, odapillantottam Békiss Ferire, hogy na ez az utolsó.
Még meccs előtt beszéltünk össze, hogy ha bejött mind-
kettőnknek egy hármás, akkor tüntetően lemegyünk.
Genetikai alapon ezt nem lehet. Ki a hibás azért, hogy
nem nőttem még húsz centit? Mindenki megállt egy pil-
lanatra, én is felnéztem, hogy mi van, és akkor láttam
a fehér palánkot, a gyűrűt, a kirojtozott hálót, a töb-
biek merev arcát, és Béládi tanár úr ideges kézmozdula-
tát: passz jön, befelé, ott az üres ember! Aztán az a nyeg-
le horog, mint a nagyok a tévében, nem is kell odané-
zni, hogy bemegy-e. Lesétálunk a pályáról, itt van vége a
kosaras pályafutásunknak. Másnap a tanár úr hosszan
nézi a pecsétes orvosi papírjainkat, páros hörghurut, és
mond egy lófaszt, hogy mi lesz a világgal, ha már a fiúk
is menstruálnak...

Csak a nagyfenekű lányok próbáltak lógni az óráiról,
akik még nem tudták, hogy a szépség és a mozgás kö-
zött mély összefüggés van, és amíg tisztességgel át nem
ugrotta mindegyikük a bakot, a tanár úr nem mehetett
ebédelni. Talán így kezdődött a sakk is. A legtöbben azt
hitték, hogy csak ülni kell, s minden egyéb jön magától.
Meg valamelyik szülő is kifejtette egy értekezleten, hogy
a sakk sport is, még inkább matematika, segíti a gondol-
kozást, és az ugye jól fog jönni majd az érettségim, meg az
életben is. Jobb ülni egy akármilyen asztal mellett, mint
a szerelőárokban görnyedni az autó alatt, vagy lapátolni
és kapálni. Az élet matematikája legalábbis ezt diktálja.

Nem értettem én akkor sem ezekhez a dolgokhoz, pe-
dig jó volna talán úgy mesélni el ezt a történetet lépés-

ről lépésre, mintha egy sakkjátszma volna az élet is, meg a mesélés is. Csak hát ez a pontos négyzethálóra bontott vagy bontható világ nekem túl bonyolult volt mindig. Azt szeretném, ha nem lehetne a világot igazán négyzetekre bontani, de sajnos egész kielégítően lehet, erről szólna a kínai jóstudomány, a sakk, a számítástechnika, mind arra a 64 négyzetben összegezhető tökéletes valamikre bontja le a nagy egészt, vissza is tudja építeni, de valami számomra mindig is hiányzott, és örökre hiányozni fog ebből. Pontosan azt nem lehet egy sakk-tábla-szerű világból levezetni vagy felépíteni, hogy akkor, azon az őszőn mit akartak a felsős lányok a délutáni sakkórán, így nevezte Galántai úr, a másik tornatanár, mert sakk-körnek nem mondhatta, a három torlódó *k* hang neki is túl sok volt. Hát nem hallod, fiam, hogy ezt lehetetlen ép nyelvvel kimondani, ripakodott rá valamelyik felsős lányra, azt hiszem, éppen Sószegei Edinára, aki a legjobban haladt a sakkozásban, ő volt különben is a legokosabb, meg a legszebb, se Berethalmi Kinga, se Krausz Nóra nem tudott lépést tartani vele. Rettenetes versengés volt a három legszebb és legokosabb lány között, ezt valahonnan az általános iskolából hozták magukkal, különben jól elvoltak egymással, de azt minden tanár tudta, hogy ha valamelyikük gyengébb osztályzatot kap, akkor vége a világnak... Berethalmi zöldeskék szeme előbb csak megtelt könnyel, enyhén elpirult, azután hóféhér arcbőre alig érzékelhető márványos színt kapott, gyönyörű szép, keskeny ajka mintha megbarnult volna, zongoristaujjain összekoccantak a gyűrűk, pedig akkor sem reszketett a keze, ha szerelmes volt, vagy

le akart szokni a cigarettáról. Sószege egy kilences dolgozatra nem szólt semmit, csak nézte mereven, két ujja közé csippentve letette a padra, egy repedést követett hosszú pillájú szemével, és egy kicsit vizenyős lett mélybarna szeme. Viszont a szünetben összezárt ajkakkal bement a vécébe, és nem lehetett tudni, mit csinál azalatt a tíz perc alatt, mert hangot nem adott ki, cigarettára nem gyújtott, és a következő órán már megint olyan nyugodt és sima volt az arca, mint mindig. Krausz Nóra egy számára elfogadhatatlan osztályzattól dührohamot kapott, a következő óráról ellógott, akármi lehetett az, a folyóparton sétált, és aztán beült meginni egy felest valamelyik lepra kocsmába, ő bírta legjobban az italt hármójuk közül.

Azt valójában sosem értettem, hogy mit kerestek a csütörtök délutáni sakkórán, mire kellett megtanulniuk annyi elméletet, több száz megnyitást, kombinációt, a végjátékról ne is beszéljünk, amikor valójában több százezerre teszik a lejátszható partik számát, és ha meg is tanulhatná valaki az összeset, mint egy számítógép, akkor is jöhet bármely pillanatban egy szemtelen zseni, aki simán mattot ad neki. Nem is tanult meg a három lány igazán sakkozni, valami nem történt meg a fejükben vagy a lelkükben, tanultak és gyakoroltak meg játszottak is rengeteget, és minket, egy évvel kisebb fiúkat simán vertek volna, mert untuk az elméletet, és csak játszottuk a villámpartikat, egyiket a másik után, rengeteg hibával, figyelmetlenül, valójában mindig át-átpillantva valamelyik grácia felé, amint az ujjai közé csippentett gyaloggal számolt, vagy csak latolgatta a lehetőségeket.

De a tanár úr esküdt ellensége volt a koedukációnak, legalábbis, ami a sakkot illeti.

Valami fizetéspótlékot kaphatott a foglalkozásért, kivált azután gondoltuk ezt, hogy egy rozsdás vívótőrrel hasba szúrtam Békiss Ferit, mert a sisakot mind a ketten feltettük, de nem láttunk mögüle semmit, azt sem, hogy a tőröm hegyéről a golyó leesett, nem tudtuk, hogy lejár, és Ferinek eltört egy bordája, vagyis csak elrepedt, de nagyon meg voltunk ijedve, mert ordított, térdre rogyott, mint akit valóban hasba szúrtak, egyetlen vércsepp serkent ki az apró sebből, de mindenki tisztán hallotta elfúló szavait: ne ölj meg, Öcsi, ne ölj meg! Az, hogy esetem egy harminc kilós súlyzóval, valójában semmit nem jelent, Krausz Nóra is felmászott fűrgén a magas kötéltre, aztán visítani kezdett, hogy tériszonya van, nem tud lejönni, majd elengedte a kendert, és a csúszásban szép égésnyom keletkezett a tenyerére, tettünk is rá joghurt tetejéről tejfölt, de nem segített. Ezt csak azért kellett elmondani, hogy lássa mindenki, ha tíz percet késett Galántai tanár úr, az egész sakkcsapat életveszélyben volt, legalább is az elején, erre mondhatta valaki egy szülői értekezleten, hogy olyan, mint a matek, segíti a gondolkozást. Hogy utáltam mindig ezeket a tudálékos szülőket...

Leginkább azt szerettem, amikor Galántai tanár úr mindenféle történeteket mesélt híres sakkozókról, meg híres emberekről, akik tudtak sakkozni, és olyan világeseményekről, amelyeket egy jó lépés idézett elő, vagy olyan küszöbön álló katasztrófáról, amelyet egy jó lépés akadályozott meg, egy-egy rossz sakklépés viszont mérhetetlen bajokat okozhat az egész emberiségnek, és bár

egy játszma, ha nem is idézi elő a világvégét, azt mindenki tudja, hogy ha egy idióta tábornok a piros gombot nyomja meg egyszer a fekete helyett, emelte fel itt Galántai tanár úr a hangját, ha engeded, édes fiam, hogy olyan simán levegye a pártnered a Vezért, vagy csak egyetlen gyalogot is hiába tékozolsz el, akkor a világvége is egészen közel lehetne a kezvedhez, de sosem fogsz hál'Istennek odajutni. Azt nem mondta, hogy szerelőakna meg olaj, sár és mocsok, de én értettem...

Azokat a szép, fátyolos, őszi délutánokat szerettem a leginkább, amikor a hosszú asztal két oldalán ültünk a gravírozott sakktábla fölött, és a töredezett, összekarcolt figurákat kiraktuk, a partnerem szemébe próbáltam nézni, de ezt nem szereti mindenki, és azután léptem. Rend szerint az első tíz lépésben már elvesztettem a játszmát, mert általában nem figyeltem, és bár volt néhány szellemes megnyitásom, és a könnyű tiszteket is fel tudtam szabályszerűen vonultatni, valamilyen orosz iskola szerint, az első cseréknél, ha nem figyeltem eléggé, ez történt legtöbbször, már egy-két gyalog hátrányom volt, de többnyire odalett egy huszár vagy egy futó is. Később még egy erőltetett kísérletet tettem a játszma megfordítására, néha kigondoltam egy olyan lépést, amitől a tanár úr egész fellelkessedett, hogy ez akármelyik nagymesternek becsületére válna, és biztosan lépett ilyet Bölcs Alfonz, Napóleon, Csigorin, Maróczi vagy maga Capablanca is, de szoktak utána még tíz ilyet lépni, gondoltam keserűen magamban. Büszke voltam azért: ha egyszer sikerült, sikerülhet máskor is, ha egy sikerült, sikerülhet több is, lehet akár egész sorozat, talán egy játszmát is nyerhetek

majd, előbb vagy utóbb, nem csak én kapok mattot minden délután, mert szabály volt, hogy nincs feladott játszma, mattig vagy pattig kell jutni, és akkor már rendszerint este volt.

Azt hiszem, Galántai tanár úr élete egyik legnagyobb pedagógiai hibáját akkor követte el, amikor egy délután engedte, vagy inkább elnézte, hogy Krausz Nórával szembe üljek le. Hátha tanulsz valamit legalább tőle, legyintett rám, amikor előbb nemet akart inteni erre a partnerségre, mert őszi délutánokon egy szűk tornaszertárban a sakk nemes művészetére a koedukáció rossz hatással van, mondogatta mindig, de most valamiért engedékeny volt. Tudtam, hogy Karusz Nóra sokkal jobban sakkozik, megint kapok gyorsan egy-két mattot, és aztán lógathatom az orromat, mint általában, ha későn jövök rá, hol rontottam el az egészet. Nem is ő tetszett nekem a legjobban akkor a lányok közül, volt valami gúnyos, szinte leereszkedő a modorában, amikor néha úgy tett, mintha kibicelne, odaállt mögém, úgy nézett Békiss Ferire, hogy az belepirult, és rövid időn belül lépett valami elképesztő rosszat, amitől Nóra felvihogott, aztán átment egy másik pároshoz. Még csak azt sem lehetett mondani, hogy kibic kuss, mert egy szót sem szólt ilyenkor. Volt valami hihetetlenül izgalmas az egészben, néha úgy éreztem, hogy Nóra engem akar valójában segíteni, de én azt szeretném, hogy rám nézzen, ne Ferire, mert mi jó barátok vagyunk, még a kosaras időkből, és mindegy, melyikünk nyer.

Ezt a partit meg kellene nyerni, gondoltam, és a negyedik vagy az ötödik lépésen olyan sokat gondolkoz-

tam, hogy Nóra egész gyanakodva nézett a szemembe, hogy na mi van? Aztán alig láthatóan intett a fejével, ne azt lépjem, de én csak azért is, mint aki nem érti a jelzést, aztán mégis csodálkozik, hogy összeomlik a keze alatt a támadás, fejlődés, védelem, és mivel nem szokás nálunk feladni a játszmát, egy se nem szép, se nem elegáns, de biztos mattot fogok kapni. Akárhány partit játszottunk azon a délutánon, hús lépés után azt érzem, hogy mégis csak a kosárlabda volt az igazi, nekem való sport, akkor is, ha egy fejjel vagyok alacsonyabb a legkisebbnél, Hunyadi Jánosnál így is majdnem egy fejjel volnék magasabb. De ez ma már alig számít, egy szerelőárokban az autó alatt, mindegy, milyen magas az ember, olaj, sár, mocskok...

Valamit megérezhetett ebből a problémából Nóra is, mert a harmadik vagy negyedik matt után fészkelődni kezdett a kényelmetlen széken, és amikor egy rossz helyre léptem volna a huszárral, olyan csúnyán nézett rám, mint egy mostoha, mielőtt szidni kezdené a gyermeket, azonnal vissza kellett tennem a huszárt vagyis a lovat, mert mi, fiúk csak lónak hívtuk, a vezért meg királynőnek, ahogy falun. Gondolkozzak egy cseppet, súgta Nóra, vagy lehelte inkább, amikor közel hajolt, és a dohányszagú lehelete egészen elbódított. Állítólag a nikotin segíti a koncentrációt. Még vagy ötször jelezte, hogy valami mást lépjek inkább, és mindannyiszor világosság gyúlt az agyamban, hogy persze, valóban, milyen igaza van, és annyira megörvendtem ezeknek a felismeréseknek, annyira elbódított Nóra dohányszagú lehelete, hogy végjátékban szinte mattot adtam neki, és ha valóban fi-

gyeltem volna, akkor talán meg is nyerem a játszmát, de természetesen nem figyeltem, csak a parázsló sötét szemét láttam, be is vitt egy gyalogot, és akkor már annyi volt nekem megint. Ültünk egymással szemben, már mindenki szedelőzködött, az asztal fiókjába rakták a figurákat, a nagyobbak kitapogatták zsebükben a cigarettát, és már beszélgetni is lehetett. Galántai tanár úr elmélyedt valamilyen régi szovjet sakkfolyóiratban, és ez azt jelentette, hogy mehet mindenki haza, de lehet még maradni, ha valakik nem sietnek, vagy megoldának egy-két plusz felaványt. Játszunk még egyet, mondta Nóra, és természetesen játszottunk.

Nagyon nehéz felidézni azt a játszmát, mert nem tudom, hogy mi történt velem, sakkban nincs lapjárás, meg csalni sem lehet, vagyis lehet, de nem úgy, mint a legtöbb játékban, mert itt a partner beleegyezése vagyis közreműködése kell, de most ilyesmiről nem volt szó. Tisztelőnyöm volt, és azt súgtam oda Nórának, hogy ha megelégszik egy döntetlennel, van egy söre. De ha kikapsz, súgta vissza, van kettő. Alaposan végignéztam az állást megint, valamire emlékeztetett, de nem tudtam akkor sem, azóta sem tudom felidézni. Mintha csak álmodtam volna, de nagyon régen, hogy mit kell lépniem, és nincs az a nagymester, aki megfordíthatná a játszma kimenetelét. Feladom, mondta két lépés után Nóra félig suttogva, félig hangosan, és erre Galántai tanár úr felkapta a fejét, szigorúan ránk nézett, és letette a szovjet folyóiratot. Maguk még nem tudnak annyira sakkozni, hogy feladhassanak egy játszmát, mondta szelíden, mert alapjában szelíd ember volt, csak nagyon igényes, és ezt

mi nem tudtuk megfelelően értékelni. De tanár úr, csatant fel Nóra, én ezt a játszmát elvesztettem, és most már mennem is kell. Jegyezzék le az állást, és mehetnek, morogta a tanár úr, és a folyóiratba mélyedt megint. Nóra lejegyezte az állást, eltették a figurákat, köszöntünk, de a tanár úr láthatóan haragudott, csak biccentett, anélkül, hogy ránk pillantott volna, és csendben, hallgatagon, egy kicsit szomorúan vagy talán ijedten kiléptünk a novemberi sötétségbe. Hogy unom én ezt a sakkot, mondta Nóra, és aztán sokáig csókolóztunk a kapujuk előtt.

Galántai tanár úr a második nagy pedagógiai hibáját akkor követte el, amikor előzetes bejelentés nélkül meghívta egy délutánra az iskola sakkfenoménjét, Gál Andriskát, aki csak tizenkét éves volt, az általános iskolába járt, szőke, riadt szemű kislány volt, viszont nagyon gyors és precíz mattokat osztogatott mindenkinek, és aztán a tíz legjobb sakkozóval játszott szimultánt, hatot megnyert, hárman kiegyeztek vele döntetlenben, és csak a tanár úr kényszerített ki egy sovány mattot, valamilyen komplikált végjátékban. Az édesapámtól tanultam sakkozni, mondta szinte védekezőleg a fenomen, amikor a szépséges Berethalmi Kinga azt sziszegte neki egy alkalmas pillanatban, hogy: te kis varangy! Békiss Ferivel meg csalódottan, öreges mindenttudással a szemünkben egymásra néztünk, genetikai alapon nem lehet sakkozni. Ha ez a fiúcska öt évvel fiatalabban már ennyire tud, hogy az egész csapatot kétvállra fekteti, akkor az olyan, mintha a kosárlabdában valaki két fejjel magasabb, ugrani, dobni és szaladni is jól tud, akkor mi mehetünk haza megint, ezért kár volt megtanulni harminc-

három megnyitást az ötszázból. Mire kell ez egy szerelő-
árokban? Olaj, korom és mocskok, tudjuk azt mi már. De
a játék öröme, fiúk, a játék öröme, hát az a legfontosabb,
hát nem értik, magyarázta szomorúan, szinte kétségbe-
setten Galántai tanár úr, amikor a következő csütörtök
délután a csapatnak alig fele jelent meg, és Krausz Nóra
ingerülten mondta, hogy most inkább ne azokat a játsz-
mákat elemezzük, amelyeket Gál Fenomén Andriska ha-
todikos tanuló játszott velünk, inkább csak beszélges-
sünk, mert eddig mi azt hittük, hogy sakkozunk, de ki-
derült, hogy mégsem.

Krasznyevszkij századost szerintem akkor találta ki
Galántai tanár úr, hogy megmentse a helyzetet, mert
egy energikus tanár az egész bandát hazakergette volna,
hogy szórkozzatok a nénikétekkel, meg az öreganyátok
térgye és kalácsa! És már vettem volna is a kabátomat,
hogy akkor megyünk, egész délután a folyóparton fogok
tekeregni Nórával, hosszan tervezgetjük a szökést, hogy
egyszer csak összepakolunk pár hasznos vagy fölöleges
dolgot, elmegyünk a hegyekbe vagy a pampákra, ne-
künk itt ne prédikáljon senki a matekról, a sakkról, a jö-
vőről, mert tudjuk azt mi, szerelőakna, mocskok, olaj, ko-
rom, és ahhoz minek ez a sok дума? Be is írta Nóra egy
jelentkezőlapra, hogy valójában autószerelő akar lenni,
de az osztályfőnöke ráripakodott, hogy nincs ilyen op-
ció azon a lapon.

Szóval úgy döntöttem, hogy ezt a Krasznyevszkij szá-
zadost még megvárom, ha százados, akkor biztos, hogy
nem egy szovjet nagymester, és Nóra is maradt, meg
nagyjából mindenki, aki eljött, mert Krasznyevszkij szá-

zados egy lengyel származású honvédtiszt volt, állítólag Bem tábornok seregei között biztosította a futárszolgálatot, amíg voltak még seregei Bemnek, aztán valamilyen érthetetlen okból Görgey táborába indult, és a fegyverletételre szerencsésen el is ért Világos környékére, ahol felismervén a vert helyzetet, megpróbált eloldalogni. Volt már a tarsolyában egy levert forradalom emléke, tudta, hogy sok jóra nem számíthat, de a pankotai szőlőkben hiába lopakodott, mert egy orosz járőr letartóztatta, és látván, hogy tiszt, a legközelebbi magasrangú orosz parancsnokhoz vezette, orosz ezredeshez, akit leginkább az a tény lepett meg, hogy a fogoly zsebében egy dohányzacskóban nem valamilyen illatos füstölőnivaló van, hanem egy sakk-készlet mívés figurái zörögnek, mint egy mesebeli kincs, mert a világos figurák elefántcsontból, a sötétek meg ébenfából készültek. Az orosz ezredes természetesen azonnal felismerte a szenvedélyes sakkjátékost, akinek ajánlatot tett: ha Krasznyevszkij tíz játszmából ötnél többet nyer meg, akkor futni hagyják, ha ötnél kevesebbet, akkor beállhat az orosz hadseregbe. Ha döntetlen volna az eredmény, még egy tizenegyedik játszmát játszanak. Amikor ennek a mindent eldöntő, utolsó játszmának a közepén tartottak, megérkezett a parancs, hogy a honvédtiszteket át kell adni az osztrákoknak. Krasznyevszkij százados életfogytiglant kapott, egy évig raboskodott az aradi várbörtönben, ahonnan megszökött, és amilyen gyorsan csak tudott, Bem után indult, a következő forradalomba, ahol sikerült is hősi halált halnia. Viszont az aradi fogság idején volt ideje végiggondolni azt az utolsó játszmát, de nem tudjuk, mi-

re jutott, mert az egyetlen levelében, amelyet szerelmének küldhetett, pontosan leírja ugyan az egész játszmat, és aztán a végjáték előtti állással fejezi be, és azt teszi hozzá, hogy még tíz lépés van hátra... Arra viszont elég volt ez a levél, hogy a bajtársai pontos helyrajzot kapjanak a börtönről, mert a világos gyalogok az alsó szintet, a könnyű tisztek a második, a nehéz tisztek a harmadik szintet jelentették, a megtett lépések a folyosók kanyarulatait, és így tovább, a fehér király nyilván ő maga volt, a sötét figurák pedig az őrséget és annak mozgását jelezték. A szöktetés olyan gyorsan és hangtalanul zajlott, hogy az osztrákok csak napok múlva vették észre, és mélyen hallgattak róla. Ha egy sakk iránt érdeklődő börtöncenzor nem másolta volna le a levélből az állást, akkor ma nem is tudnánk róla. Persze, egyáltalán nem biztos, hogy Krasznyevszkij egy valódi játszmat írt le abban a levélben, mondta mosolyogva a tanár úr, de ha jó sakkozónak képzeljük el, akkor a végkifejlet biztos, világos király körülbelül tíz lépés után bevisz egy gyalogot, vezérre cseréli, királynőre, ahogy maguk szokták mondani. Ez mindenképpen fontos, mert a százados a szerelmének küldi a levelet, és ez, talán joggal képzelhetjük, hogy nemcsak egy konspiratív levél, hanem egy szerelmi vallomás is.

Gondolkozzanak el ezen az álláson, és rá fognak jönni, hogy sakk-e az, amit itt csütörtök délután játszani szoktak, mondta búcsúzóul Galántai tanár úr.

Napokig törtük a fejünket Békiss Ferivel. Közben ő már utánajárt, hogy nem volt Krasznyevszkij nevű összekötőtisztje Bemnek, nem raboskodott ilyen nevű em-

ber az aradi várbörtönben, és kisütöttük, hogy valami hibádzik abban a feladványban, leginkább az, hogy nem tudunk igazán sakkozni, de az a Bem tábornok is gyanús, csak úgy mellesleg, miért is nem volt ott Világosnál? Már-már azon voltunk, hogy megkeressük Gál Fenomén Andriskát, hogy lássuk, mit mond ő? De ehhez valahogy nem volt kedvünk. Tudtam akkor, hogy a sakknak is vége, de ha arra gondoltam, hogy azok a hosszú délutánok sem lesznek ezután, amikor Nórát hazakisérhetem, egészen elszomorodtam. Mi lesz belőlem, visszhangoztam a szülők, nagyszülők és a fél tanári kar gondterhelt sóhaját. Szerelőárok, olaj, sár, mocsok. Nóra biztosan orvos lesz vagy pilóta vagy légikisasszony. Rettenetesek ezek a pályaválasztási gondok.

Életem legutolsó sakkórájára elsőnek érkeztem, és aztán sokáig nem jött senki. Úgy tűnt, hogy magam leszek, és fészkelődni kezdtem a hosszú asztalnál, ahogy se akartam Galántai tanár úrral kettesben lenni egy fél délutánt, ő is tudta, én is tudtam, hogy mindannak, amit jó szívvel és kedvesen feladott, a negyedét sem vettem át soha. Miről is tudtunk volna beszélgetni, ha Nóra nem érkezik meg, el nem tudom képzelni. De tíz perc késéssel megjött, ennyit a sakkdélutánról lehetett mindenkinek késni. Nem a szokásos helyére ült, hanem egyenesen velem szembe, és mint aki nagyon izgul, hogy rossz a házi feladata, odasúgta dohányszagú leheletével, hogy megcsináltad a Krasznyevszkijt? Erre csak mosolyogni tudtam, utolsó alkalom, hogy idejöttem, most már mindegy, nem volt ilyen összekötőtisztje Bemnek, vágtam ki az adut. Ráadásul a feladvány hibás. Az nem lehet, mondta hatá-

rozottan, mint aki még hisz a felnőttekben. Erre felháborodtam, tele van a világsajtó hazugsággal meg nyomdahiával, hogyne lehetne egy sakkfeladvány hibás?!

És megint ott ültünk egymással szemben, a porszagú tornaszertárban, körülöttünk a polcokon mindenféle tárgyak, régi nemzedékek izzadságszaga, kiáltások, hajrá meg vissza, kosárlabda- és focimeccsek emléke. Se nem sport, se nem matematika, még csak nem is játék. Unottan raktam ki a figurákat, tudtam a Krasznyevszkij-állást már kívülről, én voltam világossal, mert általában azt szerettem, az a lépéselőny nekem kell, ha nem is jár automatikusan, és már zúgott a fejem a sok kipróbált kombinációtól, ha idelépek, akkor te oda, ha erre próbálok, akkor az ott, és nem lehet ezt sem, és oda sem érdemes, mert akkor... És valóban nem lehetett, komoly sakkozók olyan álláshoz, hogy világos király mellett maradjon egy beváltható gyalog, nem juthattak. Láttam, hogy Nóra egyre idegesebb, nem tudtam, miért olyan fontos neki ez az egész, de hogy nekem miért, azon még jobban csodálkoztam. És akkor hirtelen eszembe jutott valami, mégpedig az, hogy amikor egy időben mindig világossal játszottam, milyen nehéz volt sötéttel kezdeni, mint ha semmi sem volna a megszokott helyén, és ez néha teljesen összezavart és elbizonytalanított. Ott volt előttem a megoldás, Krasznyevszkij, aki nem volt Bem összekötőtisztje, és nem raboskodott az aradi várbörtönben, és nem küldött sakkfeladványban kódolt üzenetet a kedvesén keresztül a bajtársainak, ha mégis létezett volna, minden bizonnyal megfordítja az állást, tehát világos helyett sötét értendő az állásban, sötét helyett meg vilá-

gos, részben azért, hogy a cenzúra nehezebben értse meg az üzenetet, részben azért, mert mi nem lehetünk a fehérek, azok az osztrákok, Aradon, Világos után legalább is.

Éppen átraktuk a feladvány figuráit, fehéreket a feketék helyére és viszont. Maguk mit csinálnak? – dörrent ránk Galántai tanár úr, amikor másodszor is lejátszottuk tizenöt lépésben a végjátékot, és ott állt a sötét király egy beváltható gyaloggal. Éppen csalunk, válaszolta Krausz Nóra pimaszul. Menjenek inkább csókolózni, mondta Galántai tanár úr, magukból sem lesz soha semmi! Tudtuk a folytatást: szerelőárok, olaj, sár, mocsok...

Meg a játék öröme, amit akkor éppen megtaláltunk.